

Asia: VM048:00/2017, VM/1353/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien ja maakuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Luonnoksesta yleisesti

THL pitää tärkeänä uutta taloustietojen keruun toimintamallia ja malliin asetettuja tavoitteita. Tietojen keruun automatisointi, tietosisältöjen, käsitteiden sekä koodien standardisointi luo hyvän pohjan vertailukelpoiselle tiedonkeruulle. On tärkeää myös, että tiedonkeruumalli on säädöksiin pohjautuva ja kaikkia osapuolia sitova.

Esitetyn toimintamallin aiheuttamat vaikutukset

THL on kiinnittänyt lausuntoluonnoksessaan erityistä huomiota toimintamallin aiheuttamiin vaikutuksiin valtiontalouteen. Luonnoksessa todetaan, että ”Ehdotuksen mukainen rahoituksen siirto nykyisistä tehtävistä voidaan tehdä vuonna 2021, jolloin nykyisen toimintamallin mukaiset eri viranomaistehtävät saadaan lopetettua. Muuttuneiden tehtävien osalta rahoitusta siirretään Valtiokonttorille kunnilta ja maakunnilta valtionosuuksista, Tilastokeskukselta, Opetushallitukselta, Terveyden ja hyvinvoinninlaitokselta ja valtionvarainministeriöltä eri osapuolten saamien hyötyjen mukaisesti.” Luonnoksesta saa sellaisen käsityksen, että THL on osallistunut tähän saakka aktiivisesti oman substanssialueensa taloustietojen keruun ohjeistamiseen ja tietosisällön määrittämiseen. THL on kuitenkin tähän saakka käyttänyt Tilastokeskuksen keräämiä ja määrittelemiä kuntien ja kuntayhtymien taloustietoja. Näiden tietojen tiedonkeruussa ja tietosisältöjen määrittelyssä ei THL:llä ole ollut muutamia pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta merkittävää roolia tähän saakka. Näin ollen nämä tehtävät ovat kokonaan uusia THL:ssä eikä niitä ole tähän saakka resursoitu, joten mitään kustannussiirtoa ei voida tehdä Valtiokonttorille.

THL:lle on annettu kuitenkin esitetyn toimintamallin mukaan uusia tehtäviä taloustietojen keruussa kuten esim. henkilöstön kouluttamista, ohjeistuksen ja tietomäärittysten tuottamista, sekä tietojen tuottamisen oikeudellisuuden varmistamista. Näiden tehtävien on ajateltu työllistävän vain siirtymävaiheessa muutamia henkilöstötyökuukausia. Nämä työtehtävät tuskin jäävät pelkästään siirtymävaiheeseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on myös jatkossa merkittävä rooli oman substanssialueensa JHS-palveluluokitusten määrittelytyössä ja koulutuksessa sekä maakuntien tiedonkeruun ohjeistamisessa. Kustannuslaskennan ohjeistaminen palveluluokitusten osalta tulee

olemaan myös keskeinen ja jatkuva tehtävä. Valtiokonttorin rooli esityksen mukaan on toimia kuntien ja maakuntien taloustietovarannon teknisenä ylläpitäjänä, joten epäselvissä tapauksissa kysymyksiä siirretään mm. substanssiviranomaisille. THL sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoviranomaisena on keskeinen tietovarantojen hyödyntäjä, joten THL:n rooli on merkittävä myös laadun tarkkailun osalta.

Valtiovarainministeriö päättäisi vuosittain voimassa olevan lainsäädännön ja asetusten sekä tietomäärittelyihin osallistuvien viranomaistahojen yhteistyön perusteella yksityiskohtaisesti kunakin vuotena toimitettavista tiedoista sekä tietojen toimittamisesta noudatettavista teknisistä määrittelyistä. Tietomäärittelyiden ylläpitoa varten valtiovarainministeriössä toimii valtiovarainministeriön asettama Tietomäärittelyiden ylläpitoryhmä, jossa ovat edustettuina kuntien ja maakuntien lisäksi kaikki kuntien ja maakuntien taloustietoja toiminnassaan tarvitsevat tahot. THL keskeisenä sosiaali- ja terveydenhuollon taloustietojen hyödyntäjänä osallistuu myös tähän työhön.

On hyvä, että THL:llä säilyy edelleen mahdollisuus erillistietojen keruuseen, mitä THL tilastoviranomaisena tarvitsee. Laki ei tule sisältämään kaikkia tietoja, mitä tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollon THL:n tehtäväksi kuuluvissa kehittämis- ja tilastointitarkoituksissa. Luonnoksessa on mainittu esim. THL:n erikoissairaanhoidon tuottavuuteen liittyvä kustannusten erillistiedonkeruu, joka voi jatkua toistaiseksi. Vuosittaisten tietosisältöjen määrittelyn yhteydessä on kuitenkin mahdollista muuttaa erillistiedonkeruita osaksi uutta taloustiedonkeruun mallia.

Esitetyn toimintamallin vastuiden selkeys

THL esittää, että luonnoksessa terävöitetään vastuukysymyksiä. Käsitteiden, tietosisältöjen ja koodien määrittelyt on vastuutettu VM:lle ja sen nimeämälle julkisen hallinnon taloustietojen tietomäärittelyiden ylläpidon yhteistyöryhmälle. Valmisteluvastuut jäävät esityksessä kuitenkin epäselviksi esim. sote-palveluluokitusten osalta. Epäselvyyttä on myös valtioneuvoston ja substanssiviranomaisten vastuunjaossa kentältä tulevien kysymysten osalta.

Esitetty toimintamalli koskee kuntien ja maakuntien toimittamia taloustietoja valtiokonttoriin. Epäselväksi jää, miten on ajateltu yhdistää palveluluokitusten toimintatiedot kustannustietoihin.

Esitetyn toimintamallin toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet kunnissa

-

Millaista tukea tarvittaisiin esitetyn raportointimallin onnistuneeseen toimeenpanoon

Käsitesisältöjen määrittelyn ja ohjeistuksen tulee olla mahdollisimman yksiselitteinen. Kansallisten viranomaisten vastuut tulee olla selkeät esim. koulutuksen ja ohjeistuksen osalta ml. tiedontuottajien päivittäiset kysymykset.

Häkkinen Pirjo
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL